

Излази три пут у месецу на 1 $\frac{1}{2}$ табаку Претплата се шаље напред уредништву.

Неплаћена писма од нередовних дописника не примају се.

За све српске крајеве стаје на годину 60 гр. или 6 фор. на године 30 гр. или 3 фор. на три мес. 15 гр. или 1. фор. и 50 новчића.

ПАСТИР

ЛИСТ ЗА НАУКУ И КЊИЖЕВНОСТ ДУХОВНОГ САДРЖАЈА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ РЕКТОР БОГОСЛОВИЈЕ ПРОТА Николa Поповић.

САДРЖАЈ: Беседа на светог Илију. — Историја хришћанске цркве. — Још једна реч о стању нашег свештенства. — Чудеса. — О унији угарских Русина. — Поправка. —

Реч на празник светог Илије.

„Господе! омилио ми је станз дома твојега, и место насеља слаке твоје.“ (Пс. 25. 28.)

Имал што боље, што красније и Богу угодније него гледати оволико богољубазних душа у овом светом храму Божијем? може л што пријатније бити, до гледати где толики побожни народ божије помоћи тражи? може л што милије за пастире духовне бити, него дочекати и поздравити толико силно стадо умно на молитви овде скупљено? Па рад чега смо се, браћо, у оваком лепом броју овде данас искупили?

Скупили смо се, да прославимо празник светог и славног пророка Илије; припали смо њему на молитву, да би он топлим приносима нашим убеђен умилостивио Бога, који ће нам све оно дати, што од њега праведно молили будемо; стекли смо се управ, да празник овај, као храм цркве ове сјајније прославимо и светом пророку жртве благодарности и молбе принесемо; похитали смо светој овој матери цркви, да нам она свој свети благослов подари; ступили смо у овај свети храм, као смерна, кротка и побожна деца ње-

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

WWW.UNIBL.BS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

жној мајци својој; стали смо на молитву с том светом намером, да одамо Богу божије, од њега примимо благодат и милост, а од цркве благослов, и опет се у средину домаћи и присни наши пуни утехе и задовољства душе вратимо. — Ни смо дакле браћо! из какве хрђаве намере овамо дошли, него смо похитали, да сбуњеној души лека потражимо; шта више многи од нас лека и телу траже коће с вером овде наћи по ономе изреку Спаситељевом: „вера твоја спасе те.“ Па кад смо дакле прибегли овом светом храму, треба да знамо велики значај светог храма.

Храм је браћо, за нас оно, што је телу нашем срце, јер као што од срца зависи свако кретање, делање и стање тела нашег, — тако исто налази свака наша духовна нужда одзива у храму. Тако ако је ко тужан, — дошао је у славу угодника светог; ако је радостан — иде у храм да благодари Богу; јели ко намеран какво дело почети, — долази у храм да благослова иште; болест ли нас каква мори, — у храму се за здравље молимо; јел се родило дете — у храму прерађа се у нов живот; јесмо л сгрешили, — у храму опроштење греха иштемо и зацело добивамо; хоће л ко да предузме пут — у храму моли за анђела хранитеља, да му сапутник и чувар буде; најпосле јел ко умро — испрати црква тело његово на покој; а за спасење душе његове моли се Богу. У опште, одкако се роди човек, па кроз цео живот свој, у цркви живи, њеним благословом предузима свако дело и у последњем часу свом добива опроштај од цркве. Црква је дакле за нас права средсреда и срце нашег хришћанског живота; па као што тело не може живети без срца, тако и прави хришћанин не може осем цркве живот свој одржати.

Оваквим, браћо, осећајима као прави хришћани, стекосмо се и ми данас овом светом храму, славити успомену светог пророка Илије, и овде у лепом броју приступамо с

*) Овде се на тај дан 500 -- 600 дрчешћује.

вером и љубављу светом причешћу, *) као врелу нашег душевног спасења. У храму смо се опет сабрали — у символу хришћанства, — и у месту благодатних средстава божијих, ту смо се стекли, и донели по свећицу и тамјана, као милу жртву Богу; но ако нисмо то с чистим срцем пуним љубави принели. бадавасмо жртвовали, јер нит ће плам од свећице, нит мирис од тамјана допрети до престола божијега. те тим молитва остати не услишна, а жеља не испуњена, који пак ни то није могао донети, доста му је, да срце скрушено и смирено, а дух кротак на олтар Богу принесе, а то је још милија и пријатнија жртва Богу.

Који се дакле туђе од цркве, ти стоје далеко од извора благодати, а блажени су они, који у храму божијем живе! Ти су дрво, које је засађено при врелу воде, и које обилате плодове доноси, јер који год недељом и празником у цркву дођу и слово божије слушају, свагда као нови и препорођени кући долазе. Ни је бадава пророк Давид ублажавао оне. што у храму божијем живе, ни је се бадава и он само радовао, кад му ко рекне: „хајдмо у храм Господањ.“ Не осећамо ли се и ми другчијима, кад се из цркве вратимо кући, јер смо у многим добили више него што смо имали?

Па кад таке лепе користи од свете цркве имамо, кад благодатне даре од ње добивамо, то се по себи питање рађа: зашто тако као што је сад пуна црква није сваке недеље и празника? На ово је лако одговорити: многи немају нужде, па зато и не долазе; док не паднемо у болест, незнамо ценити здравља; тако је и овде. Док кога не примора каква нужда, донде неће доћи у цркву. Но ако нас икоји празник опомиње на жртву, зацело нас на то сећа данашњи угодник св. Илија. Познато нам је како је Бог на молбу пророкову затворио небо, те не ороси земљу киша за пуни три године и шест месеци, одкуд се роди глад, која многе лиши живота. Знамо како и данас често наступи пролеће ил лето сушно, па жељно очекујемо благодетну кишу, с тога

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

као што смо сабрали данас овде, тако скупљајмо се недељом и празником у нашим местним храмовима, припадајмо смерно Богу и иштимо од њега за раније помоћи и благослова, па ће нам поља бити прекривена родом и берићетом, а домови здрављем и душевним миром.

Ми смо браћо! Срби православни по свом духу богомољци, ми смо у дужностима точни благи и мирољубиви, побожни; но покрај свега тога ретко у цркву долазимо. Између толиких празника и недеља, ми једва на ускрес, божић и о слави црквенској напуњавамо цркву. А зашто то да чинимо, кад код других суседник народа то не видимо. А србин нарочито несме то чинити, јер му је вера и народност подједнако света, света нам је нарочито зато, што нам је црква народна, што нам народност у цркви живи. Па кад нам је црква народна, то је тим више морамо љубити, него икоји други народи, код којих то није. Ми као синови једног народа, једне мајке цркве, међу собом смо браћа рођена, а као браћа морамо и треба да смо себи најбољи пријатељи.

Ми красимо без ичије туђе помоћи наше свете храмове, прилажемо штедро на цркве и манастире, а то је доказ и знак, да их љубимо и уважавамо; па кад их љубимо и поштујемо, то зашто их непоходимо кад год можемо? Не будимо само слушаоци слова божијег, него и точни изврштели; пригнимо наша срца пред престол Оца небесног и помолимо се као и данас топло светом пророку Илији, сваке недеље и празника, па ћемо тим доказати, да нам је вера и народност света и мила, и да обоје срцем и душом љубимо и онда ће тек сваки србин слободно моћи рећи с пророком Давидом: „Господе! омилио ми је стан дома твојега и место насеља славе троје!“

Говорио у Ст. Пазуви на св. Илију.

Николајевић,
свештеник.

Исторія хришћанске цркве.

VII.

Прво апостолско путовање Павлово и Варнавино у Кипар и малу Азију.

(Дејани. Апост. XIV)

Приповели смо, да су Савле и Варнава послани били из Антиохије у Јерусалим са милостињом за оскудну браћу. Пробавивши неко време у Јерусалиму, они се врате у Антиохију, и доведу са собом младог ученика, по имену Јована Марка, сродника Варнавиног. На цркви антиохиској почивала је благодат Божија; она је се брзо умножавала и држала је међу својим члановима велики број људи за свете и угодне Богу. Св. писмо назива пророцима и учитељима Варнаву, Савла, Симона названог Нигером, Луција Киринејца, и Мануила. Кад су они служили Господу и постили се, Дух свети заповеди им да одвоје од себе Варнаву и Савла на нарочито дело, напред за њи одређено; и тада су браћа, свршивши пост и молитву, положили на њи руке и одпустили их. Варнава и Савле одређени су били на проповедање у другим странама.

Овде имамо да обратимо пажњу на ред управљања, који је испуњаван у првенствујућој цркви. Варнава и Савле, назначени самим Духом Божијим, *примају рукополагање* од цркве. Полагање руку има у једно благослов и посвећење. Они се спремају за дело своје молитвом и постом. За спомен како тога поста, тако и других, овом подобних, установљен је код нас *апостолски пост*, познат више под именом Петрова поста; но ово назвање није сасвим правилно.

Варнава и Савле, следујући речима св. Духа, крену се на пут; с њима је био и Јован Марко, који их је служио. Пре свега они посете остров Кипар, место рођења Варнавиног. Становници тога острва ревностно су служили боговима незнабожачким; но ипак је управитељ тога острва,

Сергије Павле, иако зажелио чути нову науку, и призвао је к себи апостоле. Но један Јудејанин, по имену Варисус, који је издавао себе волшебника, старао се да га одврати од тога. Он је сигурно лукавством своим придобио уплив над народом и управитељем, па се бојао, да ће изгубити тај уплив, кад им буде позната сила Божија, Савле је строго укорио лажљивца тога за то, што је одвраћао људе од правих путова Божијих. „И сад,“ додао је он, „ево рука је Господова на теби: ти ћеш бити слеп, и нећеш видети сунца за време.“ И на једанпут лажни учитељ ослепио и стане тражити вођу. То је чудо поразило све, који су били ту; и управитељ прими веру Исусову.

Од тога времена Савле се непрестано именује у св. Писму Павлом, премда се незна известно по чему. Тим ћемо га именом и ми одсад називати.

Из Кипра одпутују апостоли у малу Азију *) Јован Марко, за страшен сигурно тегобама и опасностима дела, наскоро их је оставио; но апостоли готови су били све претрпети ради распрострањења слова Божија. Они су у сваком граду најпре проповедали у Јудејским синагогама; но

*) Малом Азијом називао се предел, који се простирао к Југу од Црног или Егејског до Средиземног мора. Сад то саставља част Турске, под именом Анатолија. Мала Азија била је под влашћу Римљана, но господствујући у њој језик био је грчки, јер је народонасељење било грчког порекла. Она се састојала из 15. провинција којих имена непрестано се сустретао у историји хришћанске цркве, јер су се у њима свшавали у прва времена најважнији догађаји црквене историје. По томе ми држимо за нужно да именујемо од једанпут провинције главне вароши мале Азије. Провинција *Витинија* главне вароши: *Никеја*, *Халкидон* и *Никомидија*; *Понт*: гл. вар. *Анасија*; *Пафлагонија*: гл. вар. *Синоп*, *Мисија*: гл. вар. *Троада* и *Пергам*; *Лидија*: гл. вар. *Тиатира*, *Сардика* и *Филаделфија*; *Јонија*: гл. вар. *Смирна*, *Ефес* и *Милет*; *Карија*: гл. вар. *Книд*; *Ликија*: гл. вар. *Патара* и *Мира*; *Памфилија*: гл. вар. *Атталнија* и *Перга*; *Писидија*: гл. вар. *Антиохија* *Писидиска*; *Киликија*: гл. вар. *Таре*; *Кападокија*: гл. вар. *Кесарија*; *Ликаонија*: гл. вар. *Иконија*, *Листра* и *Дервија*; *Филипија*: гл. вар. *Колос*, *Лаодикија* *Ерапољ*; *Глатија*: гл. вар. *Анкира*. *Лидија* и *Јонија* заједно називале су се па некад *Асијом*. То назвање налази се у Делањима XIX, 26. и 27.

кад Јудеи нису хтели примати њихова сведочанства о Христу, онда су се обраћали к незнабожцима. У Антиохији Писидјској многи су их незнабожци слушали и примали веру; но Јудеи почну их гонити и изгнаду их из провинције. Уобште су апостоли, у почетку свога проповедања непрестано трпели гонење од Јудеја, који су их држали за разоритеље закона Моисеова. Осем тога, Јудеи, по гордости својој, ни су могли трпети, да незнабожци буду подједнако с њима призвани да се спасу и вечни живот задобију; они ни су хтели признати да су повини у убиству Спаситеља Ти узроци удаљавали су их од истине; многи пак јазичници, сазнавши сујету свога богопоштовања примали су с радошћу реч о спасењу помоћу Исуса Христа. И само Римско правитељство још се није страшило успеха хришћанске вере; оно још није схваћало важност догађаја, који су били у Јудеи; и будући је навикло гледати, да у Јудеи разне секте непрестано споре међу собом, дуго је још сматрало хришћанску науку као једну од Јудејских секата, које не заслужују особите пажње.

Кад су апостоли изгнани били из Антиохије Писидјске, у Иконију, где су многе незнабошце и Елине привели у веру, и живили су доста дуго, ујердно проповедајући слово и божјом силом творећи чудеса. И овде су Јудеи, који нису примили веру, одпочели страшно гонити их; и узбунивши сву варош, хтедоше побити апостоле камењем. Тада апостоли отиду у друге Ликаонске вароши: Листру и Дервију.

Има предање да је свети апостол Павле, за време бављења свога у Иконији, обратио к Христу младу јазичницу, по имену Теклу. Млада ова девојка, примивши веру од свега срца, одрекла се брака с јазичником, коме је била обручена и за то је била страшно гоњена од своје породице. Сама мати њена обвинила ју је пред влашћу и девојка је осуђена била на смрт. Она је осуђена била да се спали; но Господ је спасо чудним начином, и Текла сав живот

свој посвети на службу Богу: проповедела је ревностно Еванђеље, не страшећи се никаквих претња ни гонења, била је по други пут осуђена на смрт у Антиохији, и наново се спасе силом божјом. Она је умрла у дубокој старости близу Селевкије, обративши к Христу проповедањем и примером светог живота многе незнабошце. Света црква назива њу првомучеником (од жена) и равном апостолима, и слави 24. Септембра.

Павле у Листри, у име Христово, исцели човека од рођења сакатог. То је чудо тако поразило незнабошце, да су стали усклицивати; „богови су сишли к нама у лицу човечијем,“ — и називајући апостоле именима својих незнабожачких богова, хтедоше да принесу жртву у част њихову. — Апостоли их с муком одврате од тога, доказавши им, да су они људи њима подобни и да су и дошли ради тога, да их одврате од поштовања лажних богова и да им покажу правога бога, који је створио небо и земљу, који шаље с неба кишу и плодносна времена, даје рану људима, и испуњава срца њихова весељем. Апостоли заостану неко време у Листри, учећи народ. Но из Антиохије и Иконије дођу Јудеи, који су мрзили на њи, па их стану ружити, говорећи, да они проповедају лажну науку; и сами тај народ, који је недавно обожавао апостоле, угледавши се на Јудеје, почне се сад бацати камењем на Апостоле. Павла скоро мртва одвуку иза вароши; но Господ му поврати здравље и он другог дана пође с Варнавом у Дервију.

Тамо апостоли добију приличан број ученика. Не страшећи се злобе својих непријатеља, они се отуда опет врате у Листру, Иконију и Антиохију Писидиску, да наставе и утврде у вери новообраћене. Они их убеђиваху да остану постојани, и да не клону духом, ако се подвргну бедама и гонењима: јер су верујући дужни да многим страдањима задобију царство божје. Апостоли су у свакој цркви рукополагали пресвитере, којима је била дужност да се ста-

рају о верујућима, да их настављају и да свршавају бого-служење. Затим свршивши пост, и препоручивши молитвом Господу новобрађена чеда његова, ишли су у друге вароши. Они нису штедили труда, но следујући примеру и наста-вљењу божанственог учитеља свог ходили су по варошима и селима, проповедајући слово живота, чинећи добро љу-дима, помажући болне и страдајуће. Они се сасвим одаду на своје свето дело, — нису већ живили за се но за бо-жију славу и корист ближњи.

Апостоли, походивши вароши Пергу и Аталију, врате се у Антиохију Сириску, одкуда су и послати били. Саку-пише цркву, они обрадују срца свој браћи приповедањем како је Господ благословио трудове њихове. Путовање њи-хово трајало је око године дана.

VII.

Апостолски сабор у Јерусалиму. 50-а година.

(Дејан. Апост. гл. XV.)

Павле и Варнава живљаху дуго у Антиохији. Они су се искрено радовали, што је Господ показао пут спасења и незнабошцима; но ови дају повода, те произађе спор међу верујућима. Нека браћа, која су дошла из Јудеје, докази-вали су, да се незнабошци не могу спасти, ако најпре не приме све обреде Мојсеовог закона. Павле и Варнава били су противни том мишљењу, знајући, да су обреди закона Мојсеовог, почем су они само пример и пријуготовљење к новом закону Христовом, сад изгубили свој значај; обредни за-кон, отуђивајући Јудеје од осталих народа, имао је намеру да их сачува од идолопоклонства; но сад, кад је Господ призвао и незнабошце да се спасу, то отуђивање није имало даље места. Црква Антиохиска решила је да пошље у Јерусалим Павла и Варнаву ради саветовања по том питању са оста-лим апостолима и браћом, како би се у цркви сачувао мир

и јединство вере. Са Павлом је пошао његов млади ученик Тит, који је од Елина обраћен у веру. Путем приповедали су они свима верујућима обраћењу незнабожаца.

У Јерусалиму произађу многе препирке о питању односно незнабожаца. Фарисеи, примивши веру, потврђивали су, да су обраћени незнабожци дужни свакојачко испуњавати цео обредни закон Мојсеов. Тиме се као сазнавала превага Јудеја над осталим народима; по њиховом мишлењу могли су се спасти вером у Исуса Христа тек они, који најпре приме Јудејски закон. Апостоли и Пресвитери сакупе се сад да разсуде о овом делу. На сабору председавао је Јаков епископ Јерусалимски. После дугих расуђења, Петар уставши, напомене да кад је Бог њему првом заповедио да проповеда незнабожцима, он није поставио никакву разлику међу Јудејима и њима, почем је и незнабошцима даровао Духа светог, и очистио вером срца њихова; а најпосле рече: да се ми сви подједнако спасавамо само благодаћу Господа Исуса Христа. Павле и Варнава напоменуше о чудесима, која је Бог чинио преко њих код незнабожаца. Јаков, и ако је сам строго испуњавао сав закон, био је тога мишлења, да не треба обтерећавати обраћене незнабожце Јудејским обредима, који су за њи били незначајни; — но од њих треба захтевати, да испуњавају закон Господов, и да чувају веру, да живе у чистоти и праведно, и да не чине другима оно, што себи не желе.

Напоследку сви на то пристану; и у том духу написано је било од цркве Јерусалимске писмо верујућим незнабожцима, који су живили у Сирији, Антиохији и Киликији. Они су у овом писму називали верујуће јазичнике браћом; саопштавајући им своје решење, они су говорили: *угодно је било светом Духу и нама*. И једно и друго достојно је пажње. Признавало се, да међу Јудејима и незнабошцима, који су примили веру, нема разлике; да вера у једног Спаситеља, којом верујући постају Божија чеда, веже њих

узајамном љубављу. За Јудеје, који су дуго сматрали себе за једини изабрани народ божји, није било лако признати *једнакост* незнабожаца с њима; и то је доцније често порађало негодовање у оним Јудејима, којих срца нису била умекшана благодаћу Духа Божијег, носећег љубав и мир. Речи: *угодно је свегом Духу и нама*, примљене су биле у решењима последујућих сабора, који су, по примеру *сабора Јерусалимског*, сазивани били ради разрешења спорних питања по разним околностима у цркви догађајућима се. Решење сабора било је с радосћу примљено од друштва верујућих у Антиохији.

Црква Јерусалимска реши сад да пошаље у Антиохију, заједно са Павлом и Варнавом, Јуду и Силу, који су им као пророци, помагали у проповедању. Апостолски сабор био је у 50-ој години после рођења Христовог.

Но не мотрећи на решења сабора, опет је христјанима, који су из Јудејства прешли у веру, трудно било победити у себи пређашње предрасуде против незнабожаца. И сам свети апостол Петар постављен је био у неко, по овом случају памтења достојно, трудно, стање у дружењу с верујућима. Из посланице Галатима видимо ми, да он, кад је дошао у Антиохију, није хтео јести са обраћеним незнабожцима, као да се бојао укура од Јудеја. Варнава се такође повео по њему. Павле бејаше против њих обадвоице, доказивајући, да се сви под једнако оправдавају само вером у Исуса Христа. Но та видљива разногласност, не потирући међу апостолима чувства и узајамне братске љубави, изазвала је објаснења од Павла, и послужила на утврђење јединства међу верујућима. (Наставиће се.)

О стању нашега свештенства.

(Наставак.)

Кад свештенство на свето Андрејској скупштини не успе приклонити представнике народа зато, да се и стање

његово према имовном стању народа поправи свештенство ипак није клонуло духом већ и опет одпочне преко своје највише власти духовне то тражити. У след чега наш господин митрополит велики учасник у судби свог свештенства, у 1861. години діеіствовао је код владе за поправку свештеног стања сам непосредно а и саосталим архіерејима заједно. Ова два акта која ћемо ниже саопштити сведоче с једне стране то да је потреба прека поправити стање свештенства, а друго да узвишени наш Архипастир живо суделује на томе, и да он тако исто као и свештенство сваћа његове материјалне тешкоће; а нарочито бедно стање њиве сирочади.

Ваша Светлост!

Отечествено свештенство жељно очекује побољшање свог стања од владе Ваше Светлости, особито зато, што му је због неизвестних и малих прихода тежко живити и што му је заслуга сада у самим вересијама.

Да је већ општа призната потреба осигурати свештенству стање са удобнијим ужитком, то показује говор отоме скоро на свима бившим народним скупштинама.

Да би свештенство одговорило боље своме позиву у пољу цркве и државе, покорно предлажем и молим Вашу Светлост да имаде милост по гледати на бедно стање свега свештенства и благоволитељно наредити, да се приликом садање скупштине узме у расуђење предлог.

Прво О известној опредељеној плати парохијалног свештенства.

Друго Да се извјестни фонд за удовице и сирочад свештеника поправи на цијељ ону, ради које је и скупљен и био једанпут одобрен.

Треће да се у место писаније ради обстанка манастира укаже другим начином помоћ, било од народа, било од правитељства, које је пређе сваком манастиру давало по

200 талира годишње уиме тога, што им је одузело посленике од они села, која су насељена на монастирским земљама.

Ваша Светлост свагда сте благоволително имали стараније о служитељима свете цркве своје и своим богатим прилозима, које чините монастирима указује праведну жељу своју, да се ове задужбине наши праотаца подрже и сачувамо. Крепко се надам заједно са отечественим духовенством, да ће те милотвијеши Господару и ову грану своје државе узети упризреније и постарати се, да се одрже и унапреде религиозна заведенија и служитељи вере да подпомогнути у материјалним потребама поспіешније и у десније испуњавају високу своју свештену дужност.

Ово предлажући и молећи призивам благослов Господа Бога на Вашу Светлост и с преданостију пребивам.

Е. № 879.

1. Августа 1861. год.
у Београд.

Архиєпископ београд. и митрополит српски
МИХАИЛ с. р.

После овог пуноважног и достојанственог предлога рачунало се утврдо — да ће и свештено питање од стране владе бити изнешено на решење народної скупштине. Но то како за онда тако и доцније неби. Шта је прави узрок томе ми утврдо неможемо знати. Да је влада подпуно сватала сву тешкоћу стања свештеног то знамо, али зашто није на томе радила да се стање ово поправи знано нам није. Судећи по околностима у којима се одма за тим влада и отечество наше налазаше као што је *Бомбардање Београда*, — преговори и радња о предаји градова у српске руке, старање владе да се војска народња што боље уреди, и друге неке важне околности, које стојаху под утицајем времена, судећи по свему томе да је се закључити да је влада ово питање о поправки стања свештеног морала за вре-

ме оставити на страну. Но држимо да она није имала намеру сасма одбацити га. То сведоче уверења блаженопочившег књаза која је давао многима. Сведочи стање свештенства за његове прве владе. Но отечествено свештенство усигурно је рачунало, да ће се и његова судба на боље под владом кнеза Михаила окренути. Утоме се оно није варало, и ако је знало да ће слабе подпоре имати у ондашњим органима владе. Старим министрима, или старој влади незнамо зашто ово се за срце никако лепило није. Њих се не само слабо тицаше судба свештенства него се нађоше међу њима и то по несрећи представник просвете, који још покушаваше уверити кнеза, „да је стање свештенства добро, да свештенство не жели поболшања никаква, да је то само „ук“ који се проноси као да је стање свештенства хрђаво, и да жали на владу што му га не поправи и т. д. Ове су речи из званичног извештаја министра просвете које је по својој струци поднео пок. књазу у 1863. години.

О том мистарском извештају, ми ћемо обширније говорити кад дође на свој ред. јер смо ради колико је могуће обширније изнети на јавност све оно што је досада утицало на судбу цркве и њеног свештенства.

Према напредказаном излази то, да је ово питање о стању свештенства врло чудновате природе. Таман рекнеш божје помози сад ће бити, а оно од једном наоблачи се и затутњи са сви страна дуне ветар па све разгна. Ту ти је бомбардање турци, енглези, све се то дигне, покрене питање о свештенству, као да су се сви демони заверили да одрже овај стари и ниуколико не доликујући систем награде свештеничке. Но свештенство српско које је заједно са својим народом сносило тежко иго угњетача за толико векова, оно које је толико векова трпљиво своје стање сносило, које се сво у само трплење претворило, унадежди у Бога, и увиђавност свога народа трпи и данас како му је тако му је рачунећи да није далеко то време, када ће се

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

и негова судба на боље окренути. — Када ће побожни народ српски, доћи до те увиђавности да и своје свештено служитеље боље награди, и убрише тешке сузе њиовим сирочадима, која се потуцају од немила до не драга. Ваљда кад свему има краја, биће и овом стању крај. Надежда сваку живу душу крепи. (Наставиће се.)

Чудеса архистратига Михаила.

У месту Колосу области фригиској близу Јерапоља бејаше храм св. архистратига Михаила, код извора воде чудотворне, од које су многи болесници добијали оздрављење. Тај извор бејаше још бољи од Силоамског купатила, у Силоамско купатило силазио је анђео господни једанпут у години, и узмућивао воду, и само онај који је први после узмућења воде улазио добијао је изцјелење од својих болести; а од чудотворне воде, која је била код храма св. Архистратига Михаила изцјелјавали су се сви, како први, тако и последњи, кад су само с правом вером долазили. Код Силоамског купатила беше станиште, за оне који очекиваху оздрављење, јер многи кроз 20 — 38 година чекају, па тек једва једном дочекају да получат оздрављење; а од чудотворне воде са светог извора цркве Архистратигове, добијали су болестници оздрављење и у једном дану, па и у сату.

Постанак тог чудотворног извора био је овакав: Кад већ густа тама многобожја покри скоро сву Васијону, кад се људи клањаху разним стварима, а не једноме и истинском Богу, онда баш невіерници признаваху за Бога неку страшну и велику ехидну, која се налазаше у Јерапољу, и њеном сатаниском преваром бејаше сва та околина оманута и заслепљена, и сви је обожаваху. Безбожни и невіерни људи чували су ту ехидну у храму закључању, кога су направили у спомен и част њену, приносили су јој многе и

различне жртве, и ту су је тако хранили. Она бејаше преиспуњена једом, и многима велике муке задаваше.

Истини и све могући Бог једини је, који је хтео правим своим знањем, свој свет просветити, и неvierне људе од заблуде исправити; па зато им посла своје свете апостоле и ученике, да по целој Васијоној проповедају еванђеље. Двоица између њих св. Јован богослов и св. Филип отидоше, један у Јефес, а други у Јерапољ, и труђаху се по заповести Христовој. — У храм, и прекрасан идол славне незнабошке богиње Артемиде, а око идола беху скупитељи и поклоници. Ту св. Јован богослов учини значајну победу са духовним својим мачем, и победи непријатеље, јер он у име Исуса Христа храм и идола сруши и у прах претвори, а све становнике тог града у Христову веру обрати.

После тога дође св. Јован богослов у Јерапољ у помоћ свом другу Филипу, и ту се придружи к њима, св. апостол Вартоломеј и сестра Филипова Марија. Сад св. Јован заједно с њима труђаше се о спасењу људском, и наоружаваше се против Ехидне, којој безаконици приношаху жртве, те је својим молитвама убише. После тога приповедаху људима једног и истиног Бога, који је створио небу и земљу; и за неко време осташе на месту тако званом Херотопа, ту су пророчествовали да ће на том месту засијата благодат божија, и да ће то место походити свети Архистратиг Михаил војвода небесних сила, да ће ту чуда чинити, и да ће се то скоро догодити. После тога св. Јован оде, да проповеда по другим градовима, а св. Филип, Вартоломеј и Марија разишли су се по другим местима; и баш у то време испуни се пророчество, и изађе чудотворна вода на том месту те тако јави се вода у пустињи, изникосе стабла из земље, која донде бејаше сува. Почеше излазити из земље разна растења, као трска и друге разне биљке, и тако се то место украси, и постаде најлепше и најчистије за увесељење тица и назва се „свето место.“ Сад почеше долази-

Сљедује додатак.

ти к томе светом извору многи како верни, тако и неверни и чуда која се ту показиваху, сазиваху људе као нека гласна труба, и сваки онај који је пио и умιο се на том св. извору изціељавао се од разних болести, и по изціелењу многи су се крштавали у име свете Троице.

Тако неки Елин из Лаодикије имађаше јединицу ћерку која од рођења свог бејаше нема. Отац њен бриђаше се као о својој јединој ћерки, и са свима својим силама старао се и упињао, да би своју једину ћерку могао ислечити; али свако његово усиљавање бејаше узалудно: он једнако у великим бригама очајавеше. Једну ноћ спавајући он на својој постељи, представи му се у сну као и на јави Архистратиг Михаил, који се као сунце сияо; гледајући Елин анђела Божијег. сав је дрктао, и слушао је речи његове које му овако говораху: „ако си рад да се твојој ћерки језик одреш, и да оздрави а ти је одведи ономе моме извору, који је близу Јераноља, на месту тако званом Хоротеп; одма ћеш видети славу Божију.“ Кад се Елин пробудио, чуђаше се и дивљаше виђењу, које му се за време спавања догоди. Он одма поверова речима анђелским, узео своју јединицу ћерку за руку, и што је брже могао хиташе светоме и чудотворном извору. Кад је дошао к извору, он затече ту мложство света, који узимаху воду са св. извора и крштаваху се добивајући изціелење од разних болести. Гледајући Елин околине око себе, запита их: „кога призивате, кад се с том водом умивате?“ Они му одговоре: „ми призивамо оца, сина, и св. Духа, и призивамо Архистратига Михаила војводу небеских сила.“

Тада Елин бади очи своје к небу, подиже руке па рече: „Оче, Сине, и свети Душе, боже хришћански, помилуј нас! свети Михаило слуго божи помози и излечи кћер моју;“ и захвати воде са светог извора, па с тврдом вером и надом усу својој ћерки у уста, свезани језик одма се одреш, и она проговори јасно, певајући: „Боже хришћански помилуј

ме!“ свети Михаило помози ми!“ Они што се ту десеше, дивеше се и чудише сили божијој; слављаху свету Троицу, и увеличаваху помоћ св. Архистратига Михаила. Кад виђе Елин да му је ћерка оздравила, одвећ се радоваше, и одма се крсти са својом ћерком, са целом фамилијом и са свима који су с њиме дошли. За знак велике благодарности начини он на том месту прекрасну цркву, у славу и чест св. Архистратига Михаила војводе небесних сила лепо је накити, и у њој помоли Госпду Богу, пак се врати својој кући.

Кад је прошло 90 година одкако је храм начињен, дође к њему један младић из Јерапоља, коме бејаше 10 година, и који се зваше Архип. Родитељи му беху хришћани. Архип бејаш врло добро васпитан, он је од тог времена у тој цркви живио, и клисарску службу вршио. Правило своје свгдашњем животу положио беше овако: одкако је примио ову дужност у цркви, једнако је служио Богу, нити је јео месо, нити леба, но само помало зеља, које је по пустињи брао, вина није пио никако, само је пио воду и то у малој количини; и таквим уздржањем већ је умртно своје тело. Ето каквим се врлинама бејаше одао блажени Архип у својој младости, које је подржавао и до последње своје старости. Он се једнако приближавао Богу, избегаво је све телесне жеље, а тежио да духовни живот свој проводи. Оде-ло његово небејаше скупочено, он имађаше само две хаљине, које су биле од дебеле материје, од онакве исте као што су вреће, једну хаљину носаше на телу, а другом покриваше постељу, која бејаше од шиљатог камења прострта; а покривао је своју постељу зато, да неби они, који дођу светој цркви видели, на каквом оштром камењу спава. Подглавач му бејаше јастук напуњен трњем.

Ето каква бејаше постеља тога блаженог подвижника Архипа, и како он одмараше своје изнемогло тело, кад је по природи морао спавати, полагајући га на оштро камење и трње,

И тако кад је год спавао више је био будан, јер није могао имати спокојног одмора на шиљатом камењу и трњу. Какав је одмор могло дати својем телу на шиљатом камењу? и какав ли му је морао бити сан на општром камењу? — занста мучан, јер дан и ноћ није имао мира, И тако једнако блажени Архип умртвљаваше своје тело, а већма је крепио своју душу; молећи се непрестано Господу Богу: „не попусти ми, Господи, сјетноју радостію порадоватиса на земли, ни да внидѣтъ благаа міра сеѡ предъ очи мой, не буди мнѣ веселитиса ѡ кбелѣ во вѣщи временой вз сѣмъ животѣ моемъ: но испѡлни Господи, ѡчи мой слезъ дѡховныхъ, и сѣрдце мое сокрѡши, и исправи пѣтѣ моа; даждъ мѣ до конца оумертвити себѣ, и поработати дѡхъ плѡтъ моѡ! Чтѡ во мѣ пользуетъ плѡтъ сіа ѡ вреніа создана, аже нынѣ естъ а вскрѡфъ не вѡгедъ, ѡ акш цвѣтъ ѡтрш цвѣтѣтъ, оубѡ, господи, прилѣжати тѣмъ, аже дѡшѡ пользуетъ и ходатайствѡютъ животъ вѣчный.

О уніи угарских Русина.

(с руског.)

(Продужење.)

Ово се још потврђује и законском установом, коју је издао св. Владислав о двоженатим свештеницима и ђаконима и којом се заповеда да се раставе — па пошто издрже казну — да им се врати чин. („Bigamos Pnbutenos et Diakons jubemus separari, et peracta poenitentia ad ordinem suum reverti.“ S. Ladisl Decret. 1. C. 1)

Краљ Бела Ш, који се васпитаваше у Цариградском двору код цара Маноіло, кад се врађаше у Угарску да ступи на престо. он се заклињаше Маноілу да неће ништа удити источної цркви већ да ће све уређивати у њену корист. И ово тврди да је тада било у Угарској много последника источне цркве, јер се не би решио шале, Грчки

цар да их заступа и да тражи заклетве у краља, како би чувао неповређена црквенска права. Због овога поступка краљева, архиепископ грански нехте да га венча на престо, но доцније краљ не одржа заклетву.

6.) У були од 1204. г. који је послао папа Иноћентије прећи Емерику краљу. убеђује га папа да потврди архимандрита, за манастир св. Егидија, који га су изабрали бенедиктинци. Још се труди да би се склонио краљ само на основу тога на потврду, што у Угарској има само један манастир латински, — док вели има сијество грчких. („*Licet unum sint simulta graecorum.*“) С тога се мора закључити да су у манастиру, што га је саградио на панонијском хуму. св. Стеван I. краљ Угарски, с почетка били смештени монаси или чисто грчкога или у исто доба латинскога обреда.

7.) Катона и други угарски историци тврде да је неслуга поникла између краља Беле IV и сина његова Стевана V само за то, што је се Бела упео из петних жила да рашири латинску цркву, а син му се опет старао да сачува источну од погибија, која јој грожаше. С тога се заподене жестока борба између оца и сина, у којој изгибе мноштво војске на обе стране, који је скупио отац на сина и син на оца.

8.) Ваља нам приметити напоследку, да је женски манастир, што га је саградио св. Стеван у веспримској долини био уређен за калуђерице грчкога обреда. Повеља, у којој се говори о грађењу манастира написана је грчким језиком. Тај је исти Стеван дао веспримскоме владици скупоцену круну, на којој беше само злата тежином 12. марака (marca). Ову је круну поклониле владици за то, да би је употребљавао на служби, која се вршила по грчком обреду, јер латинске владике не служе се ни круном ни венцем на служби. Уз то је још дао краљ цркви стојно — београдској и епископске хаљине: мантију и одежду. Осем драгога камена, беше на одежди рад њена украса још и

злата 74. марке. Мантија или Палијум употребљаваше се свеједнако при крунисању угарских краљева, од св. Стевана па до посљедне буне у мађарској. Та је Палијум искићен живописним иконицама величанствено; иконице стоје на њему као иконостаса, а тако се само у грчким црквама налази. Па и сама круна којом се крунисаху угарски краљеви има на себи несумњиве знаке да је грчкога кова, јер је диче иконице грчкога ваја са писменима из њихове азбуке. Још већма обраћа нашу пажњу на се кеса за новце, што се чува све додanas у бечком капуцинском манастиру. Та је кеса опшивена са иконицама, што су дате манастиру у веспримској долини, и окићена још златом и бисером. На њој је извезен текст словенски ћириловским писменима на врху: „Буди Господи милостъ твоа на насъ нынѣ и во вѣки,“ а доле стоји: Господи оучедрѣ ны, и благословѣ ны, просвѣти лице твоє на ны и помилѣй ны.“

Све то сведочи неопориво да је цветала источна црква у Угарској, а особито да се у њој употребљавао славенски језик још у првим вековима хришћанства. Уверенисмо да ће за ово у своје време изнаћи докази од учених људи, кад им узбуде аркива приступнија. Ти су докази за сад истина у тами, ал ће нам кад искрену јасно и подпуно разјаснити историју источне цркве, која је основала и утврдила хришћанску веру у Угарској. Да стоји многи докази доиста у тами, који се тичу хришћанске цркве у Угарској од првих времена, о томе нас уверава осем осталогa и Крчелић (¹), јер се жали да је: „видео рукописе, у којима су били написани обреди богослужење старе Угарске цркве, а те му списе узеше одмах из руку, само незна рашта, да ли из зависти или неких предрасуда — па су однешени с места некуд чим их је угледао и забранило му се да и даље оваке разматра.“ („Nos vīqimus manuscripta, nbi nsus et cenimo-

1) Крчелић је хрватски историк, његово дело: *Roticiae Preliminales de Regnis Dalmat. Groat. Slavoniae* — уважавају угарској историци.

niae antiquae Ecclesiae Hungaricae fuerant descriptae, sed nescio ex zelo ne, an et prejudicio opus a vobis illico acceptum, alioque deportatum, et negue permissum est, nobis in posterum similia visitare. Hist. Croat. Dalmat. Slavoniae.) Андрија Балудијански примећу, да се у списку епископском поређаном у шаматизму велико варадске дијецe за латинског обреда, не спомињу имена првих владика споменуте епархије по свој прилици с тога што су били грчког обреда. По томе латини угорњем списку само спомињу о 1111 г. ред владика своје епархије, а извињују се да им несу позната имена претходних владика (допоменуће 1111 г.

Претпостављајући на основу горњих доказа, да је источна црква у прво доба просвете хришћанске у Угарској имала надмоћност над западном или је се бар ода све невоље природно користила својим уважењем и могућношћу, ми с правом врстимо епархију мукачевску у број првих епархија источне цркве, као год што су и њене општине састављале значајну област Паноније хришћанске. Али се морамо опет поред тога признати да не мамо положних историјских података о њој те да их саопштимо, догод не је добегао у Угарску падолски кнез Тодор Коријатовић, који се нехтеде покорити своме деду кнезу Литавском Олгерду те да му буде поданик него добеже у Угарску 1339. г. За Краљевања мађарског краља Карла I. Он се настани у Угарској па добије од Карлова наследника Лудвика грдна добра што припадаху благајници а поименце *Домини* Мукачевској и моравичкој. Кад се је навршило 20 година од како је добегао у Угарску, он тад сагради манастир св. Василија великог на гори Чернечкој до Мукачева и покло-ни му два села на уживљење: Бабовиште и Лавку са свима дохоцима и угодностима тих села. Уз то одреди још да се даје годишње манастиру по десет дебелих свиња, — прво село шест а друго четири. Осем овога одредио је још да се даје реченоме манастиру на ужитак и вински десетак из

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

околних винограда. Село Освигово морало је да даје осем пшенице још и осам дебелих свиња томе манастиру. Коријатовић је напоследку завештао да даје до свога сопственог имања сваке године по 10 кибала (200 к. кибла, cutulus пшенице томе манастиру; толико ражи, 4 акова вина, 100 крупица соли (Lapides salis) и сто форината сребра (Longi florini). Све је ово означено у завештају, изданом у Мукачеву 8-ог Марта 1360.

Незнамо ништа о првим старешинама овога манастира а тако исто и о његовим калуђерима. Кад узмемо у припрему, да се народно насељење и сад још држи источне вере што живи у тој околини, па се с тога можемо без сваке сумње закључити, да благочастиви кнез не би доиста саградио тај, а да то неје изискивала духовна потреба овог многобројног народа, који припадаше источној цркви. По овоме дакле неможе бити сумње да се не је у оно време налазила епископска столица или у Марморошу или у самоме Мукачеву. Ми се нимало не колебамо кад ово тврдимо, од чести на отнову тога, што мукачевске владике до скорашњих времена носиле наслов не само мукачевских већ и марморешких, а од чести и потоме, што се не може претпоставити, да не би многобројно стадо Христово, које живи у крилу источне цркве имало овде свога пастира. Па кад се прекрати доза кнеза Тодора Коријатовића до послетка, онда му имање опет пређе у благајницу. Калуђери желећи да обезбеде света права своја на управу манастирску и његове дохотке, морали су дејствовати у угарских краљева, да потврђују њихове повеље. Тако је и било у ствари, јер у 1458 г. добију од матере Корвина (краља) *грамату*, дату свештенику Луки, којом се уступају калуђерима права да управљају манастирем и двама селима: Бобивштен и Лавком са свим дохотцима и угодностима ових села. Али је само чудновато, како се не спомиње у последњој *грамати* о другим дохотцима, који припадаху манастиру на основу

Коріатовићеве грамате. Ово је по свој прилици учињено с тога, што је се течају неколико година усудио латински свештеник, Плебан Ивањувски, венедиктинац, да погази право монастирско на вински десетак, који се у повељи спомиње. Кад су калуђери збирали вински десетак тад их нападне Плебан, с неколико слугу својих и четника што је собом повео; скупљени десетак отме, а калуђере удари на муке бијући их и чупајући им браде. Свештенику Луки нехте да угове надлежно начелство на његову жалбу због увреде и срамоте, која је учињена калуђерима, па с тога се он упути са жалбом саме краљу Матији Корвину. Краљ Матија видећи да је жалба праведна изда заповест 1488. г. да се кривци казне.

Луку је наследио у достојанству свештеник Јован. Јован се спомиње као први владика Мукачевске епархији, у Летописима што допреше до нас. Он је добио грамату од краља Владислава 1491 г. којом га потврђује за владика. Док он беше владика задела се парница о праву примања доходака са монастирем св. Арханђела Михаила у Марморошу. Старешина овог последњег манастира по имену Теларије, доказивао је своје право Јовану владици на примање споменутих добара, и трудио се да их себи присвоји. С почетка је краљ Владислав потврдио право у даној грамати од 1491. г. да се примају дохотци од речена манастира за владика Јована. Но како се због тога парница непрекине, краљ заповеди парничарима да изађу пред његов суд, те да би се у присуству њихову раскретила ствар.

(Наставиће се.)

П о п р а в к а .

У прошлом броју на страни 358. подкрала се једна значајна штампарска погрешка. У месту *турскога* васионског сабора, стоји наштампано: *турскога*.